

IZJAVA MISIJE ZA PROCJENU PREDIZBORNOG PROCESA (PEAM) NACIONALNOG DEMOKRATSKOG INSTITUTA UOČI OPŠTIH IZBORA U BOSNI I HERCEGOVINI 2026. GODINE

Sarajevo, Bosna i Hercegovina – 19.06.2026.

UVOD

Ovu izjavu daje misija za procjenu preizbornog procesa (Pre-Election Assessment Mission – PEAM), koju je organizovao Nacionalni demokratski institut (NDI) povodom opštih izbora u Bosni i Hercegovini zakazanih za 4. oktobar 2026. godine. Visoka delegacija boravila je u Bosni i Hercegovini (BiH) od 14. do 19. juna 2026. godine kako bi pokazala podršku međunarodne zajednice kredibilnim izborima i demokratskim normama; pružila nezavisnu i nepristrasnu procjenu predizbornog procesa i izbornog konteksta; te ponudila praktične i konstruktivne preporuke zasnovane na međunarodno prihvaćenim najboljim praksama za participativnije, transparentnije i odgovornije izbore. Delegacija prepoznaje da izbori, u konačnici, pripadaju građanima i da su upravo građani ti koji će na kraju odrediti kredibilitet vlastitih izbora.

Delegaciju je predvodila Tanja Fajon, bivša ministarica vanjskih i evropskih poslova Republike Slovenije. Delegaciju su takođe činili Carsten Schürmann (Njemačka), stručnjak za izborne tehnologije i profesor računarskih nauka na IT Univerzitetu u Kopenhagenu; Natalia Slepuhin (Moldavija), građanska aktivistkinja i izvršna direktorka građanske organizacije Primăria Mea (Moja gradska uprava); Mark Stevens (Ujedinjeno Kraljevstvo), nezavisni stručnjak za izbore; Borislav Spasojević, viši savjetnik za Jugoistočnu Evropu pri Međunarodnom republikanskom institutu (IRI); i Richard L. Klein, NDI direktor za izbore.

Delegacija je svoj rad obavljala na strogo nestranačkoj osnovi, u skladu sa [Deklaracijom o načelima za međunarodno posmatranje izbora](#). Nalazi i preporuke dati su u odnosu na međunarodne i regionalne standarde za kredibilne izbore, uključujući [Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima](#), [Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena](#), [Konvenciju UN-a o pravima osoba sa invaliditetom](#), [Konvenciju UN-a protiv korupcije](#), [Evropsku konvenciju o ljudskim pravima](#) i [obaveze OEBS-a](#).

Tokom misije, delegacija se sastala sa širokim spektrom izbornih aktera u Sarajevu, Banjoj Luci i Mostaru, uključujući: Centralnom izbornom komisijom (CIK); Regulatornom agencijom za komunikacije (RAK); Agencijom za zaštitu ličnih podataka u BiH (AZLP), liderima političkih stranaka iz cijelog političkog spektra; predstavnicima organizacija civilnog društva; nestranačkim grupama građanskih posmatrača izbora; predstavnicima medija; te članovima međunarodne i diplomatske zajednice.

Delegacija izražava zahvalnost svim sagovornicima na vremenu, otvorenosti i saradnji tokom rada misije u Sarajevu, Banjoj Luci i Mostaru. Rad delegacije omogućen je finansijskom podrškom Nacionalne zadužbine za demokratiju (NED). Nalazi i preporuke predstavljeni u ovom izvještaju isključivo odražavaju stavove i NDI-a i članova delegacije.

SAŽETAK

Opšti izbori 2026. godine održavaju se 30 godina nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma, u kritičnom trenutku za BiH. Postoje sve veća neslaganja u vezi sa uređenjem vlasti u zemlji. Ovi izbori održavaju se usred političke krize u Republici Srpskoj (RS) i u periodu rastuće neizvjesnosti u vezi sa imenovanjem i ulogom novog visokog predstavnika. Ovi faktori utiču na funkcionisanje institucija vlasti, posebno na državnom nivou, i stvaraju izazovno okruženje za održavanje izbora.

Iako su do sada implementirani izbori generalno bili dobro sprovedeni, oni su takođe bili opterećeni polarizujućim etničkim podjelama i navodima političkih učesnika o nepravilnostima. Posebno su dugogodišnje i široko rasprostranjene zabrinutosti u vezi sa nezakonitim glasanjem, nepravilnim brojanjem glasačkih listića i manipulacijom rezultatima narušile povjerenje javnosti u izbore. U takvom kontekstu, među biračima, civilnim društvom i političkim strankama širom BiH postoji gotovo univerzalna podrška korištenju novih tehnologija na dan izbora. Iako se ne posmatra kao univerzalno rješenje za sve probleme, smatra se da ima potencijal da unaprijedi transparentnost, učešće i odgovornost u izborima, te da izgradi povjerenje javnosti u proces i rezultate.

Pravni okvir je generalno pogodan za održavanje demokratskih izbora; međutim, od njegovog usvajanja nije prošao sveobuhvatnu reviziju. Uprkos široko rasprostranjenoj saglasnosti o prijetnjama izbornom integritetu i podršci korištenju tehnologije radi rješavanja tih zabrinutosti, domaći naponi u oblasti izborne reforme nisu uspjeli postići politički konsenzus. Kao odgovor na to, visoki predstavnik je upotrijebio „Bonska ovlaštenja“¹, nametnuvši propise kojima se mijenja pravni okvir i obezbjeđuje finansiranje nove tehnologije koja će se koristiti na dan izbora. Nadovezujući se na uspješne pilot-projekte sprovedene tokom lokalnih izbora 2024. godine, za opšte izbore 2026. godine uvode se biometrijska verifikacija birača, elektronsko brojanje glasačkih listića i prenos rezultata. Međutim, uvođenje ovih promjena znatno je kasnilo, ostavljajući CIK-u veoma skraćen vremenski okvir za adekvatnu pripremu korištenja nove tehnologije za dan izbora.

Političke stranke i građanske organizacije izrazile su ozbiljnu zabrinutost zbog nedostatka informacija o tome kako će tehnologija za dan izbora biti implementirana, kao i zbog nepostojanja vremenskog okvira kada će te informacije biti dostupne. Pored toga, vrijeme za edukaciju birača o tome kako će nova tehnologija uticati na proces glasanja na dan izbora je ograničeno. Takođe su izražene zabrinutosti da bi nova tehnologija mogla zahtijevati izmjene u dizajnu glasačkog listića. Te potencijalne promjene mogle bi dovesti do toga da imena kandidata budu zamijenjena brojevima, čime bi preferencijalno glasanje postalo zbunjujuće, uz mogućnost da birači budu faktički uskraćeni u ostvarivanju biračkog prava. Nadalje, korištenje tehnologije na dan izbora potencijalno uvodi nove izazove u vezi sa zaštitom biometrijskih podataka, sajber bezbjednošću i tajnošću glasanja. Prepoznajući ove zabrinutosti, CIK je u procesu ugovaranja nezavisne kompanije koja će sprovesti bezbjednosnu reviziju tehnologije koja će se koristiti na dan izbora. Iako su uloga visokog predstavnika i korištenje Bonskih ovlaštenja bili ključni za usvajanje nove tehnologije, to je takođe dodatno pojačalo tenzije u vezi sa ustavnim uređenjem zemlje.

Iako je vrijeme ograničeno, implementacija nove tehnologije od strane CIK-a sada je u toku. Tender za nabavku opreme je završen.² CIK trenutno sprovodi još jedan tender za nezavisnu reviziju opreme. Da bi se nova tehnologija mogla koristiti, CIK je dužan da usvoji propise o njenoj upotrebi i o zaštiti biometrijskih podataka, u konsultacijama sa Agencijom za zaštitu ličnih podataka u BiH (AZLP BiH) i Agencijom za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka (IDDEEA), a taj proces još nije završen. Takođe se moraju izraditi jasne procedure za korištenje tehnologije. Materijali za obuku opštinskih izbornih komisija (OIK) i biračkih odbora (BO), kao i materijali za edukaciju birača, još uvijek treba da budu izrađeni. Nadalje, CIK još treba da zaprimi i testira opremu kako bi prije dana

---

¹ Uvedena 1997. godine, „Bonska ovlaštenja“ omogućavaju visokom predstavniku da nameće i poništava zakone; imenuje i smjenjuje zvaničnike; te smjenjuje sudije i poništava odluke Ustavnog suda.

² Izražena je zabrinutost zbog toga što pobjednička ponuda nije bila najniža. Iako su tri neuspješna ponuđača uložila žalbe, jedna žalba je povučena, a dvije su odbačene.

izbora identifikovao potencijalne operativne izazove, te upoznao opštinske i biračke odbore, političke učesnike i birače sa tehnologijom koja će se koristiti na dan izbora.

Izborni zakon BiH daje CIK-u ukupnu odgovornost za sprovođenje svih izbora. Iako su stranke izrazile zabrinutost u vezi sa sastavom i kapacitetima CIK-a, mnogi sagovornici sa kojima je delegacija razgovarala ipak su izrazili povjerenje u ovu instituciju. Međutim, CIK se i dalje suočava sa preprekama u organizovanju izbora. Isplata sredstava za izbore kasnila je 15 dana, ostavljajući CIK-u samo 135 dana za pripremu i sprovođenje izbora. Operativni plan CIK-a, uključujući zahtjev za povećanje broja zaposlenih radi podrške upravljanju informacionim tehnologijama (IT) i sajber bezbjednošću, još nije odobren.

Na prethodnim izborima, pojedine političke stranke zloupotrebljavale su imenovanje članova biračkih odbora, što je rezultiralo političkom kontrolom nad pojedinim biračkim mjestima i otvorilo mogućnost za potencijalne prevare u procesima na dan izbora. Reforme Izbornog zakona takođe su uključile izmjene u načinu imenovanja članova biračkih odbora. Sada je CIK odgovoran za imenovanje nestranačkih predsjednika i zamjenika predsjednika svakog biračkog odbora. Pored toga, samo političke stranke koje imaju zastupljenost u parlamentarnoj skupštini mogu imenovati ostale članove. Iako je delegacija čula zabrinutosti da će političke stranke podrivati implementaciju ove reforme, ona ima potencijal da unaprijedi integritet biračkih odbora.

Pitanja izbornog integriteta nisu ograničena samo na dan izbora. Tokom prethodnih izbora izražene su zabrinutosti u vezi sa nizom pitanja, uključujući: preuranjenu kampanju; zastrašivanje birača; zloupotrebu administrativnih resursa; i neravnopravan pristup javnim emiterima. Građanski posmatrači su CIK-u već ukazali na slučajeve preuranjene kampanje, govora mržnje i zloupotrebe administrativnih resursa. Izmjene i dopune Izbornog zakona BiH iz 2022. godine, koje je takođe nametnuo visoki predstavnik, uključile su definiciju govora mržnje i zabranile korištenje javnih sredstava u svrhe kampanje. Međutim, sprovođenje ovih mjera i dalje predstavlja izazov koji će zahtijevati praćenje okruženja u kojem se vodi kampanja, kao i blagovremeno i djelotvorno rješavanje izbornih sporova.

Iako je sloboda izražavanja zakonski zaštićena i zemlja ima veliki broj medijskih kuća, birači i dalje nemaju pristup širokom spektru informacija zbog slabih institucija, nedostatka pluralizma u informativnom izvještavanju i medijskog okruženja podijeljenog po etničkim linijama. Primjetan je sve veći pomak ka onlajn kampanji i digitalnim izvorima informisanja, ali ovo okruženje nije regulisano, a onlajn mediji su, prema izvještajima, vodeći izvor lažnih narativa i govora mržnje.³ Iako Izborni zakon BiH propisuje da onlajn mediji koji izvještavaju o izornoj kampanji moraju obezbijediti javne i transparentne informacije o vlasništvu, mnogim onlajn medijima nedostaje takva transparentnost. Kao i na prethodnim izborima, akteri očekuju da će se većina političkih stranaka prvenstveno usmjeriti prema vlastitim etničkim zajednicama radi izborne podrške, te da će kampanja u velikoj mjeri biti oblikovana politikom identiteta. Iako mediji organizuju političke debate, ne učestvuju sve stranke, što ograničava mogućnost birača da donesu informisan izbor.

Prepreke punom i ravnopravnom učešću svih građana u izborima i dalje postoje. Ustavna i izborna ograničenja i dalje ograničavaju pravo kandidovanja za određene ključne funkcije i predstavnička tijela, pogađajući kako građane koji se ne izjašnjavaju kao Bošnjaci, Hrvati ili Srbi, uključujući pripadnike nacionalnih manjina, tako i pojedine pripadnike tri konstitutivna naroda u zemlji, u zavisnosti od njihovog mjesta prebivališta. Nadalje, uprkos tome što Izborni zakon BiH zahtijeva da kandidatske liste uključuju najmanje 40 odsto kandidata bilo kojeg pola, žene su i dalje nedovoljno zastupljene u političkom životu.

Civilno društvo ima ključnu ulogu u podršci demokratskom procesu. Iako su izborne vlasti te koje sprovode izbore, transparentni, participativni i odgovorni izbori nisu mogući bez aktivnog učešća

---

³ Vidi [izvještaj](#) Evropske unije i Savjeta Evrope, Prema koregulaciji štetnih onlajn sadržaja u Bosni i Hercegovini.

građanskih organizacija. Za oktobarske izbore, organizacije civilnog društva treba da budu važni partneri izbornoj administraciji i političkim akterima. One pomažu u unapređenju transparentnosti, odgovornosti i integriteta izbora, uključujući angažovanje građanskih posmatrača radi procjene svih faza procesa, sprovođenje kampanja informisanja birača, praćenje zloupotrebe administrativnih resursa i javnih sredstava, promovisanje učešća žena i mladih, te praćenje onlajn informisanja i kampanje. Međutim, i dalje postoje ozbiljne zabrinutosti u vezi sa neujednačenim i suženim prostorom za građansko djelovanje, kao i izazovi u finansiranju koji narušavaju autentično civilno društvo. Pored toga, postupak akreditacije građanskih posmatrača administrativno je opterećujući, što stvara organizacione izazove za njihovo raspoređivanje.

Hitne i važne preporuke

Do izbora je ostalo nešto više od 100 dana. Iako je vrijeme ograničeno, nova tehnologija koja će se koristiti na dan izbora može potencijalno odgovoriti na široko rasprostranjene zabrinutosti u vezi sa nezakonitim glasanjem, nepravilnim brojanjem glasačkih listića i manipulacijom rezultatima. Bez obzira na ishod ovih izbora, korištenje tehnologija na dan izbora može povećati povjerenje javnosti u proces i rezultate, što zauzvrat može šire ojačati demokratske institucije zemlje. Kredibilni izbori treba da budu zajednički cilj svih aktera, bez obzira na njihovu političku perspektivu. Postizanje ovog cilja zahtijeva odgovorno ponašanje svih učesnika u procesu, uključujući predanost poštovanju zakona, uzdržavanje od zapaljive retorike i neutemeljenih tvrdnji, te djelovanje na način koji jača povjerenje javnosti u izborni proces.

Postoje praktični i smisleni koraci koji se još uvijek mogu preduzeti kako bi se promovisali kredibilniji izbori i u tom smislu delegacija daje sljedeće hitne i važne preporuke.

- Sve institucije na državnom i entitetskom nivou treba hitno da pruže svu potrebnu podršku CIK-u za sprovođenje izbora i korištenje tehnologije na dan izbora.
- Iako odluke u konačnici pripadaju CIK-u, CIK treba da se konsultuje o implementaciji tehnologije na dan izbora sa svim političkim strankama i civilnim društvom.
- CIK treba da javnosti i svim izbornim akterima obezbijedi jasne vremenske rokove za implementaciju tehnologije na dan izbora, da pruža blagovremene i česte informacije o njenoj implementaciji, te da uspostavi redovne platforme za saradnju sa svim političkim strankama i civilnim društvom.
- Imajući u vidu hitnu potrebu za sveobuhvatnom edukacijom birača, CIK, političke stranke i civilno društvo, kao i mediji, treba da se uključe u kampanje informisanja građana o tome kako će tehnologija na dan izbora uticati na glasanje, brojanje glasova i prenos rezultata.
- CIK treba da obezbijedi detaljne informacije o korištenju tehnologije na dan izbora, kao što je broj birača verifikovanih biometrijski i putem ručnih procedura za svako biračko mjesto.
- U skladu sa izvještajem specijalnih izvjestilaca Ujedinjenih nacija⁴, kojim se izborni posmatrači priznaju kao branioci ljudskih prava⁵, CIK treba da pojednostavi i smanji zahtjeve za akreditaciju građanskih posmatrača kako bi se uklonile nepotrebne prepreke.

Pored ovih sažetih preporuka, naš cjeloviti izvještaj sadrži detaljne preporuke koje treba da pomognu da se osigura da svi građani koji imaju pravo glasa mogu glasati na dan izbora i da se njihovi glasovi računaju.

Ovi izbori nisu važni samo za BiH. Svaki izbori se sada posmatraju kao test demokratije i ljudskih prava. Napori koji se ovdje ulažu u jačanje kredibiliteta izbora takođe će koristiti svim građanima u ostvarivanju njihovog osnovnog prava glasa i u odlučivanju o tome ko će upravljati u njihovo ime.

---

⁴ <https://srdefenders.org/information/the-situation-of-election-observers-as-human-rights-defenders/>

⁵ <https://gndem.org/stories/gndem-special-note-on-un-special-rapporteurs-statement-explicitly-recognizing-election-observers-and-human-rights-defenders/>

POLITIČKI I IZBORNI KONTEKST

Opšti izbori u Bosni i Hercegovini (BiH) održaće se 4. oktobra 2026. godine na državnom, entitetskom,⁶ i kantonalnom nivou. Odražavajući složeno ustavno i izborno uređenje zemlje, izbori će biti održani za tročlano Predsjedništvo i članove Predstavničkog doma BiH, članove Predstavničkog doma Federacije BiH (FBiH), predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske, članove Narodne skupštine Republike Srpske (RS), te članove 10 kantonalnih skupština u Federaciji. Oktobarski izbori biće deseti opšti izbori u zemlji od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma⁷ i pružiće priliku približno 3,4 miliona registrovanih birača, u zemlji i inostranstvu, da izaberu svoje predstavnike za znatno više od 500 izbornih funkcija na kantonalnom, entitetskom i državnom nivou.

Izborni pejzaž karakteriše polarizovano etničko okruženje, djelimično podstaknuto izbornim sistemom koji ohrabruje usku etničku perspektivu, budući da stranke nastoje pridobiti glasove svojih odgovarajućih etničkih zajednica. Pored toga, neslaganja u vezi sa uređenjem vlasti u zemlji, kako je uspostavljeno Dejtonskim mirovnim sporazumom, i dalje utiču na funkcionisanje institucija u zemlji, posebno na državnom nivou. Pojedini akteri zalažu se za veća ovlaštenja na entitetskom nivou, čak do mjere dovođenja u pitanje teritorijalnog integriteta BiH. Izbori 2026. godine takođe se održavaju nakon političke krize u Republici Srpskoj (RS) i u periodu neizvjesnosti u vezi sa imenovanjem novog visokog predstavnika.

Raniji naponi da se reformiše izborni proces više puta nisu uspjeli postići politički konsenzus među institucijama i političkim snagama, što je rezultiralo vodećom ulogom međunarodne zajednice, posebno visokog predstavnika, u stvaranju povoljnijeg okvira za održavanje izbora u zemlji. Uoči izbora 2026. godine, visoki predstavnik je, koristeći „Bonska ovlaštenja“, uveo izmjene i dopune Izbornog zakona BiH, uključujući novu tehnologiju za dan izbora namijenjenu biometrijskoj identifikaciji birača, brojanju glasačkih listića i elektronskom prenosu rezultata na biračkim mjestima. Ove reforme imaju potencijal da odgovore na neke dugogodišnje rizike po izborni integritet, ali njihova potpuna implementacija i sprovođenje uoči izbora 2026. godine ostaju ključni test za izborne organe i političke aktere.

Tokom posljednjih izbornih ciklusa, međunarodni i građanski posmatrači izvještavali su da je CIK, uopšteno gledano, dobro administrirao izbore. Istovremeno, birači, stranke i izborni posmatrači takođe su dosljedno ukazivali na niz ozbiljnih izazova. Posebno su izražavali zabrinutost u vezi sa nezakonitim glasanjem, nepravilnim brojanjem glasačkih listića, ubacivanjem dodatnih glasačkih listića u glasačke kutije, lažnim predstavljanjem birača i manipulacijom rezultatima. Pored ovih pitanja koja se odnose na dan izbora, ostale su zabrinutosti u vezi sa zloupotrebom administrativnih resursa, zloupotrebom procedura imenovanja članova biračkih odbora, nedostatkom adekvatnog nadzora nad finansiranjem kampanje i navodima o prevarama u pojedinim područjima. Ovi nedostaci doprinijeli su smanjenju povjerenja javnosti u izborni proces i izborne organe.

Za BiH je održavanje kredibilnih, transparentnih i inkluzivnih izbora, koji uživaju političko i javno povjerenje, važno samo po sebi. Takvi izbori takođe mogu ojačati šire demokratske prakse u zemlji i stvoriti povoljnije okruženje za raspravu o ključnim pitanjima sa kojima se zemlja suočava, uključujući odnose među zajednicama, neophodne reforme i budući pravac zemlje.

ZAPAŽANJA

Pravni okvir za izbore

Pravni i regulatorni okvir za izbore u BiH uglavnom čine Ustav BiH, kako je predviđen Opštim okvirnim sporazumom, Izborni zakon BiH, Zakon o finansiranju političkih stranaka, kao i nekoliko

---

⁶ Država Bosna i Hercegovina (BiH) sastoji se od dva autonomna entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine (Federacija BiH ili Federacija) i Republike Srpske (RS), te samoupravnog Distrikta Brčko.

⁷ Dejtonski mirovni sporazum, formalno poznat kao [Opšti okvirni sporazum](#) za mir u Bosni i Hercegovini, potpisan je 1995. godine na kraju sukoba.

zakona na entitetskom nivou koji se takođe primjenjuju, uključujući ustave Federacije i RS. Pored toga, Izborni zakon BiH obavezuje CIK da donosi propise za sprovođenje zakona. Bosna i Hercegovina je potpisnica najvažnijih međunarodnih i regionalnih instrumenata za demokratske izbore, a pravni okvir je, uprkos određenim nedostacima, pogodan za održavanje demokratskih izbora.

Iako je visoki predstavnik 2022. godine uveo niz izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH, uključujući, između ostalog, definisanje govora mržnje, zabranu zloupotrebe administrativnih resursa u kampanji i zabranu zloupotrebe procedura imenovanja članova biračkih odbora, sveobuhvatna revizija zakonodavstva koje se odnosi na izbore i dalje nije sprovedena. Visoki predstavnik je takođe 2024. godine uveo izmjene i dopune Izbornog zakona BiH koje se odnose na uvođenje tehnologije na dan izbora. CIK treba da izradi propise za korištenje tehnologije u izbornom procesu, ali do sada predložene izmjene koje se odnose na izgled glasačkog listića, kao i na procedure brojanja i ponovnog brojanja, uzimajući u obzir novu tehnologiju, nisu prošle kroz parlament. Kodeks dobre prakse u izbornim pitanjima Venecijanske komisije propisuje da se suštinske izmjene izbornog zakona ne bi trebalo preduzimati u periodu od godinu dana prije izbora. Shodno tome, suštinske izmjene, kao što su izmjene izbornog sistema ili granica izbornih jedinica, ne bi trebalo preduzimati do narednog izbornog ciklusa. To, međutim, ne isključuje usvajanje administrativnih propisa radi olakšavanja upravljanja izborima.

Utvrđivanje granica izbornih jedinica

Izborni zakon BiH predviđa da broj mandata dodijeljenih svakoj izornoj jedinici u višečlanim izbornim jedinicama koje se koriste za izbor Predstavničkog doma BiH, Predstavničkog doma FBiH i Narodne skupštine RS svake četiri godine preispituje odgovarajuća skupština. Cilj toga je zaštita jednakosti glasa obezbjeđivanjem proporcionalnosti između broja mandata i broja registrovanih birača. Međutim, izborne jedinice za Narodnu skupštinu RS posljednji put su preispitane 2012. godine, a one za Predstavnički dom BiH i Predstavnički dom FBiH tek 2001. godine. Posljednji popis stanovništva sproveden je 2013. godine. Ranije analize građanskih i međunarodnih posmatrača ukazuju na to da, suprotno regionalnim i međunarodnim standardima, jednako pravo glasa nije obezbijeđeno, pri čemu razlike između izbornih jedinica za izbore na državnom i entitetskom nivou često znatno premašuju 15%.⁸

Pravo kandidovanja za političku funkciju

Zbog nedostatka političkog konsenzusa nije sprovedena sveobuhvatna revizija zakonodavstva koje se odnosi na izbore, što je dovelo do određenih pravnih praznina i nedosljednosti, uključujući neusklađivanje zakona sa odlukama Ustavnog suda BiH i Evropskog suda za ljudska prava o etničkim ograničenjima prava na kandidovanje. Političke stranke mogu predlagati kandidate za sve nivoe vlasti, ili se kandidati mogu kandidovati nezavisno. Međutim, pravo kandidovanja ograničeno je etničkim i rezidencijalnim uslovima, jer se samo birači koji su se izjasnili kao Bošnjaci, Hrvati ili Srbi mogu kandidovati za državno i entitetska predsjedništva, pod uslovom da imaju prebivalište u odgovarajućem entitetu. Evropski sud za ljudska prava je više puta ocijenio da su ova ograničenja nespojiva sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Pored toga, Ustavni sud BiH je odlučio da su odredbe ustava Federacije i RS koje se odnose na izbor predsjednika entiteta diskriminatorne prema građanima koji se ne izjašnjavaju kao pripadnici bilo kojeg od tri konstitutivna naroda i da su suprotne Ustavu BiH i Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima. Međutim, ova ograničenja i dalje nisu riješena.

Rješavanje izbornih sporova

Prigovore koji se odnose na povrede izbornih prava i procedura, kao i na vođenje kampanje, rješava CIK, dok opštinske izborne komisije (OIK) mogu odlučivati o povredama pravila kampanje u okviru svojih nadležnosti. Međutim, postoji nedostatak jasnoće u pogledu odgovarajućih odgovornosti CIK-a

---

⁸ Vidi: Venecijanska komisija, [Kodeks dobre prakse u izbornim pitanjima](#) (2002) i [Međunarodni pakt UN-a o građanskim i političkim pravima](#) (1966). Za analizu odstupanja u veličini izbornih jedinica vidi ODIHR-ov [Finalni izvještaj](#) o Opštim izborima 2022. godine.

i OIK-a u tom smislu. Rokovi za podnošenje i odlučivanje o prigovorima i žalbama su kratki, pri čemu se prigovori moraju podnijeti u roku od 24 časa od povrede, a žalba u roku od 48 časova od donošenja odluke. Pravo na podnošenje prigovora i žalbi ograničeno je na birače i političke subjekte čija su prava povrijeđena. Iako građanski posmatrači nemaju pravo da formalno podnose prigovore, naveli su spremnost CIK-a da prihvati izvještaje o uočenim nepravilnostima i povredama.⁹ Akteri su delegaciji ukazali na to da, iako birači mogu podnositi prigovore kada su njihova izborna prava povrijeđena, mnogi to ne čine iz straha od odmazde.

Za prethodne izbore izražene su zabrinutosti da CIK nema dovoljno resursa za upravljanje izbornim sporovima, uz propuštanje rokova i neobjavlivanje odluka, čime se narušava pravo na djelotvoran pravni lijek. Za izbore 2026. godine, CIK je obavijestio PEAM da i dalje nema dovoljno osoblja i kapaciteta da adekvatno ispuni svoje odgovornosti u pogledu rješavanja izbornih sporova.

Izborna administracija

Funkcionisanje i budžet izborne administracije

CIK ima sveukupnu odgovornost za sprovođenje izbora. Članove CIK-a imenuje Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH na mandat od sedam godina, uz rotirajuće predsjedavanje. Imenovanje četiri nova člana 2020. godine osporeno je na osnovu toga što lista predloženih kandidata nije ispunila zakonski rok, ali je Sud BiH odbio prigovor i žalbu. Prema zakonu, CIK i OIK moraju odražavati etnički sastav svojih odgovarajućih izbornih jedinica i uključivati najmanje 40% članova svakog pola. Međutim, trenutno su samo dvije od sedam članova CIK-a žene.

CIK je generalno dobro sproveo proces 2022. godine, ali se suočio sa nizom izazova i pritisaka. Oni su uključivali nedostatke u budžetu i kašnjenja u isplati budžetskih sredstava i javnim nabavkama, kao i sa tim povezan nedostatak kvalifikovanog osoblja za ključna područja rada, uključujući izborne sporove, finansiranje kampanje, sajber bezbjednost i informacione tehnologije (IT). Zahtjev CIK-a za povećanje broja zaposlenih nije odobrio Savjet ministara, što znači da će CIK u ove izbore ući sa istim brojem zaposlenih kao i ranije, uprkos preuzimanju ključnih novih odgovornosti, uključujući upravljanje IT-jem i praćenje zloupotrebe administrativnih resursa.

Dana 7. maja 2026. godine, prilikom raspisivanja Opštih izbora 2026. godine za 4. oktobar, CIK je naveo da će za sprovođenje izbora biti potrebno 24,3 miliona konvertibilnih maraka (KM). Odvojeno od toga, CIK-u je prethodno stavljeno na raspolaganje 112,5 miliona KM kao višegodišnji finansijski okvir za uvođenje specifičnih izbornih tehnologija, nakon intervencije visokog predstavnika kojom je omogućeno korištenje dobiti Centralne banke BiH za tu svrhu, nakon što ta sredstva nisu bila uključena u državni budžet za 2025. godinu.

CIK je odgovoran za Centralni birački spisak (CBS). Registracija birača je pasivna i centralizovana za birače u zemlji. Zaključivanje Centralnog biračkog spiska slijedi nakon perioda ažuriranja evidencija i provjere i ispravke podataka o registraciji birača, kako onlajn tako i u centrima za registraciju birača, kao i uključivanjem podataka koje dostavljaju druge agencije. Zakon takođe predviđa glasanje iz inostranstva putem pošte ili lično u ambasadama i konzulatima. Birači izvan zemlje mogu se registrovati putem onlajn platforme. Prema izbornom kalendaru CIK-a, Centralni birački spisak treba da bude zaključen do 20. avgusta 2026. godine. Glavne zabrinutosti koje su iznesene u vezi sa registracijom birača odnose se na to da je broj birača na Centralnom biračkom spisku (koji je 2022. godine iznosio oko 3,3 miliona) previsok, što djelimično odražava broj preminulih osoba na Centralnom biračkom spisku i veliki broj osoba koje više nisu u zemlji. To stvara rizik od zloupotrebe, koji se može riješiti uvođenjem biometrijske identifikacije birača na biračkim mjestima, ali takođe dovodi do netačnih podataka o izlaznosti birača.

Odnos između izbornih organa i političkih učesnika od ključnog je značaja za povjerenje u proces i prihvatanje rezultata. CIK je pohvaljen zbog iskazivanja dobrog stepena transparentnosti, što će biti

---

⁹ Vidi [Finalni izvještaj](#) Koalicije „Pod lupom“ o Opštım izborima 2022. godine.

izuzetno važno zadržati i za izbore 2026. godine. Odluke su blagovremeno objavljivane onlajn, izuzev odluka u izbornim sporovima, a sjednice CIK-a bile su otvorene za javnost i prenošene onlajn. Međutim, civilnom društvu nije omogućen pristup biračkim spiskovima radi analize. CIK je i dalje izložen nepovjerenju i pritisku pojedinih političkih aktera, naročito od 2019. godine, što utiče na povjerenje javnosti u ovu ključnu instituciju i u izborni proces. Na primjer, nakon izbora 2022. godine pojavile su se tvrdnje o prevarama povezanim sa izborom predsjednika RS. To je dovelo do verbalnih napada na pojedine članove CIK-a, uključujući rodno zasnovane napade. Politički lideri su takođe tvrdili, bez pravnog osnova, da će smijeniti članove CIK-a ukoliko budu izabrani. Pritisak na CIK ispoljavao se i kroz zakašnjestu isplatu sredstava za prethodne izbore, kao i kroz neuspjeh vlade i parlamenta da usvoje propise koje je CIK predložio.

Planirano uvođenje nove tehnologije na dan izbora

Nakon pilot-projekta sprovedenog na lokalnim izborima 2024. godine, CIK planira da za izbore 4. oktobra uvede niz novih tehnologija koje će se koristiti na dan izbora, različitih od onih korištenih 2024. godine, uglavnom sa ciljem jačanja integriteta identifikacije birača, sprečavanja višestrukog glasanja i ubrzavanja brojanja i prenosa glasova, uz garantovanje tajnosti glasanja. Konkretno, planirano je da se na svim biračkim mjestima nalaze uređaji za biometrijsku identifikaciju radi autentifikacije birača putem provjere otiska prsta korištenjem biometrijskih podataka. Namjera je da se time spriječi lažno predstavljanje, glasanje u ime preminule osobe i korištenje tuđeg identifikacionog dokumenta. Plan takođe uključuje glasačke kutije opremljene skenerima koji bi skenirali sve glasačke listiće prilikom njihovog ubacivanja u glasačku kutiju, omogućavajući elektronsko prebrojavanje glasova po završetku glasanja i prenos podataka CIK-u.¹⁰

Proces tendera i javne nabavke za novog dobavljača tehnologije bio je veoma dugotrajan i završen je tek u martu 2026. godine, oko 200 dana prije izbora. Postupak izbora posebne kompanije koja će testirati bezbjednost sistema još je u toku. Uprkos širokoj podršci javnosti uvođenju tehnologije u oba entiteta, postojao je očigledan nedostatak političke volje da se ove inicijative podrže, što je dovelo do toga da međunarodna zajednica i visoki predstavnik budu pokretačka snaga njenog uvođenja.¹¹ Kašnjenja uzrokovana procesima tendera i javne nabavke dovešće do skraćenih rokova za uvođenje tehnologije. CIK je obavijestio delegaciju da će dobavljač obezbijediti uređaje tek u avgustu, što znači da će uređaji, koji se razlikuju od onih korištenih 2024. godine, tek od tada biti dostupni za obuku i kampanje informisanja javnosti.

CIK takođe nema dovoljan broj namjenski angažovanog IT osoblja za upravljanje uvođenjem i radom tehnologije na dan izbora, a još treba da izradi detaljne procedure za upravljanje tehničkim procesima. CIK je obavijestio delegaciju da će početna obuka za OIK-e početi krajem juna, ali da novi uređaji tada neće biti dostupni, što će zahtijevati naknadne krugove obuke. Temeljna obuka svih odgovornih službenika OIK-a i biračkih odbora, uključujući tehničke operatere za svako biračko mjesto, u svim područjima, biće od ključnog značaja za uspjeh nove tehnologije.

Uvođenje tehnologije na dan izbora, kakvu predviđa CIK, stvara mogućnosti za efikasnije upravljanje procesom, ali istovremeno podiže očekivanja i nosi rizike kojima je potrebno upravljati, uključujući upoznavanje svih aktera sa realnim rokovima za objavljivanje preliminarnih rezultata. Biće potrebno izvršiti konfiguraciju sistema i suštinsko testiranje novih uređaja i procesa od početka do kraja, uključujući testiranje opterećenja i identifikovanje područja bez internet pokrivenosti, kao i unapređenje mjera sajber bezbjednosti, uključujući procedure prenosa podataka i upravljanja podacima. Korištenje skenera na glasačkim kutijama takođe će zahtijevati manji glasački listić u odnosu na ranije korišteni. Prijedlozi CIK-a za izmjenu formata glasačkog listića, koji bi eventualno uključivali uklanjanje imena kandidata i njihovu zamjenu brojem za svakog kandidata, razmatraju se u

---

¹⁰ Uvođenje tehnologije na dan izbora ne uključuje elektronsko glasanje. Birači će ručno popunjavati glasački listić, označavajući polja kako bi iskazali svoje izbore i omogućili skeniranje glasačkog listića.

¹¹ Bilo je prigovora u vezi sa tenderskim postupkom, ali je Kancelarija za razmatranje žalbi odbila prigovore i potvrdila odluku CIK-a.

okviru predloženog propisa, budući da to još nije usaglašeno. Takve izmjene će vjerovatno izazvati određene zabrinutosti i zahtijevaće značajnu edukaciju birača.

Iako istraživanja javnog mnjenja ukazuju na podršku javnosti novim mjerama, svijest o njima je nedovoljna. CIK je na konferenciji za štampu održanoj 7. maja najavio da će sprovesti detaljnu informativnu kampanju, što će biti neophodno radi podizanja svijesti javnosti, posebno zato što nove glasačke kutije koje omogućavaju skeniranje zahtijevaju da birači označavaju glasačke listiće sjenčenjem, umjesto označavanja krstićem, što predstavlja još jednu promjenu u sistemu. CIK takođe planira javno predstavljanje nove opreme u više većih gradova širom zemlje, ali bi informisanje stanovništva u ruralnim područjima moglo biti teško ostvariti u datom vremenskom okviru.

Imenovanje biračkih odbora

Iako u svijetu postoje različiti modeli za upravljanje biračkim mjestima, osnovni princip je da sastav biračkih odbora mora uživati povjerenje političkih aktera kako bi se obezbijedilo povjerenje u integritet procesa. Na prethodnim izborima, pojedine političke stranke zloupotreblyavale su postupak imenovanja članova biračkih odbora, što je rezultiralo političkom kontrolom nad pojedinim biračkim mjestima i otvorilo prostor za izborne prevare. Pored toga, CIK i OIK imali su poteškoće u održavanju odgovarajućeg nadzora nad postupkom imenovanja članova biračkih odbora.¹²

Izborni zakon BiH sada je izmijenjen u dva ključna aspekta u pogledu imenovanja biračkih odbora. CIK sada imenuje predsjednike i zamjenike predsjednika biračkih odbora, koji ne smiju biti članovi političke stranke, putem postupka javnog konkursa. OIK i dalje imenuju ostale članove biračkih odbora koje predlažu politički učesnici, ali samo jedan član istog političkog takmičara može biti član određenog biračkog odbora. Za opšte izbore, politički subjekti zastupljeni u Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu FBiH ili Narodnoj skupštini RS u prethodnom izbornom ciklusu mogu predlagati članove i zamjenike članova biračkih odbora, pod uslovom da imaju ovjerenu listu za odgovarajući nivo vlasti. Preostala upražnjena mjesta mogu se popuniti sa rezervnih lista. Procijenjeno je da su 2022. godine OIK morali koristiti rezervne liste za popunjavanje oko 50% mjesta u biračkim odborima, što je značilo da je izgubljeno vrijeme za obuku i pripremu članova biračkih odbora. Imajući u vidu mogućnost da kompromitovani birački odbori naruše izborni integritet i povjerenje u proces, važno je da politički učesnici poštuju nove odredbe, a da izborne komisije višeg nivoa održavaju odgovarajući nadzor.¹³

Političko okruženje i izborna kampanja

U maju 2026. godine, CIK je objavio listu od 75 političkih stranaka i četiri nezavisna kandidata ovjerenih za učešće na oktobarskim izborima. Ovjera koalicija obavljena je sredinom juna.¹⁴ Očekuje se da će izbori biti izrazito kompetitivni i da će sloboda udruživanja biti obezbijedena. Kao i na prethodnim izborima, očekuje se da će se političke stranke usmjeriti prema vlastitim etničkim zajednicama radi izborne podrške, te da će kampanja u velikoj mjeri biti oblikovana politikom identiteta.

Zabrane nepravilnosti u kampanji, uključujući korištenje administrativnih resursa

Neophodne slobode za vođenje kampanje su obezbijedene i na prethodnim izborima su uglavnom bile poštovane. Međutim, preuranjena kampanja (nakon raspisivanja izbora, a prije početka zvaničnog perioda kampanje od 30 dana),¹⁵ govor mržnje i zloupotreba administrativnih resursa zabilježeni su i na opštim izborima 2022. godine i na prijevremenim izborima za predsjednika RS 2025. godine, što je

¹² Vidi izvještaje posmatrača ODIHR-a i Koalicije „Pod lupom“.

¹³ Član 2.19 Izbornog zakona BiH predviđa da CIK može preduzeti korektivne mjere u slučajevima nepoštovanja propisa.

¹⁴ CIK je saopštio da je 77 stranaka podnijelo zahtjev za ovjeru, ali da je samo 75 prošlo postupak ovjere.

¹⁵ Za Opšte izbore 2022. godine, Koalicija za građansko posmatranje izbora „[Pod lupom](#)“ izvijestila je sljedeće: Uočeno je da je značajan broj političkih subjekata vodio izborne kampanje prije njihovog zvaničnog početka, posebno u segmentu plaćenog oglašavanja na platformama društvenih mreža.

uticalo na okruženje izborne kampanje i jednake uslove za sve učesnike.¹⁶ Izmjenama i dopunama Izbornog zakona iz jula 2022. godine uvedena je definicija govora mržnje i zabrane zloupotrebe administrativnih resursa u kampanji, u nastojanju da se odgovori na ove nepravilnosti. Većina sagovornika očekivala je da će ove nepravilnosti biti vidljive i na ovim izborima, a CIK je već zaprimio 50 prigovora zbog preuranjene kampanje.

Na prethodnim izborima, građanski i međunarodni posmatrači izvještavali su o široko rasprostranjenoj zloupotrebi administrativnih resursa, uključujući vođenje kampanje od strane državnih službenika, korištenje javnih radova i pogodnosti u svrhe kampanje, kao i korištenje mreža pokroviteljstva i kontrole nad zaposlenima u javnom sektoru radi vršenja neprimjerenog pritiska na birače. Izmjenama i dopunama iz jula 2022. godine u Izborni zakon BiH uvedena su opsežna ograničenja koja se odnose na zabranu zloupotrebe „javnih sredstava i resursa“, uključujući korištenje javne funkcije, ulogu državnih službenika, kao i korištenje javnih objekata, osoblja i opreme.¹⁷ Međutim, da bi zabrana bila djelotvorna i omogućila učesnicima da se takmiče pod jednakim uslovima, biće potrebno pratiti prakse tokom kampanje i sprovoditi propise, uz mehanizme za blagovremeno rješavanje prigovora.

Finansiranje kampanje

Transparentnost i odgovornost u vezi sa finansiranjem kampanje od ključnog su značaja za integritet političkog okruženja i okruženja izborne kampanje. Konvencija UN-a protiv korupcije i povezane rezolucije Konferencije država potpisnica, uključujući Rezoluciju 11/7, pozivaju na mjere kojima se unapređuje i štiti transparentnost finansiranja političkih stranaka i izbornih kampanja; obezbjeđuje postojanje nadzornog tijela sa resursima i osobljem potrebnim za praćenje i nadzor finansiranja političkih stranaka i kampanja; redovno izvještavanje o troškovima stranaka i kandidata, kao i blagovremeno objavljivanje finansijskih izvještaja.¹⁸

Političke stranke imaju pravo na godišnje javno finansiranje na osnovu utvrđenih kriterijuma iz Zakona o finansiranju političkih stranaka, kao i na privatne izvore finansiranja, uključujući članarine i priloge. CIK je ovlašten da vrši nadzor nad finansiranjem političkih stranaka i kampanja, ali nije imao kapacitete ni namjensko osoblje da to adekvatno obavlja.¹⁹ Stranke su dužne da izvještavaju o finansiranju i troškovima, uključujući troškove za onlajn medije, a uvođenje obaveze da učesnici izbora 2022. godine otvore poseban bankovni račun za troškove kampanje predstavljalo je pozitivan pomak. Međutim, ne postoji adekvatan mehanizam provjere i praćenja, što ograničava sposobnost CIK-a da identifikuje zabranjene izvore finansiranja. Pored toga, ne postoji rok u kojem CIK treba da izvrši reviziju ili objavi izvještaje, niti postoji obaveza učesnika da podnose privremene izvještaje. Sveukupno, CIK nema kapacitete da adekvatno obezbijedi nadzor nad finansiranjem kampanje.

Medijsko i informaciono okruženje

U zemlji postoji veliki broj medija, sa oko 40 televizijskih kanala, 150 radio stanica, nekoliko dnevnih novina i novinskih agencija, gotovo 200 časopisa i oko 600 informativnih internet stranica. Međutim, to se uglavnom ne pretvara u pluralizam ili raznolikost informativnog izvještavanja, jer su medijske institucije prilično slabe, a medijsko okruženje podijeljeno po etničkim linijama.²⁰ Organizacije za

---

¹⁶ Stav 7 [Kopenhaškog dokumenta](#) OEBS-a (1990) navodi da treba da postoje „neophodne pravne garancije koje omogućavaju [političkim strankama] da se međusobno takmiče na ravnopravnoj osnovi pred zakonom i pred vlastima“. [Kodeks dobre prakse u oblasti političkih stranaka](#) Venecijanske komisije Savjeta Evrope (član 41) navodi da se „... svaka stranka mora suzdržati od primanja pomoći, finansijske ili u naturi, od bilo kojih javnih organa ...“

¹⁷ Vidi član 7.2a Izbornog zakona BiH za potpunu listu zabranjenih radnji i aktivnosti.

¹⁸ Usvojeno konsenzusom na Konferenciji država potpisnica (CoSP) u decembru 2025. godine ([Rezolucija 11/7](#)).

¹⁹ Finansiranje kampanje uglavnom je regulisano Izbornim zakonom BiH, Zakonom o finansiranju političkih stranaka i zakonima entiteta koji se odnose na finansiranje stranaka, kao i propisima CIK-a.

²⁰ Vidi [Reporterji bez granica](#)

nadzor izvještavaju da se medijske slobode pogoršavaju, uz ponovnu kriminalizaciju klevete u RS i porast verbalnih i fizičkih napada na novinare u BiH.²¹

Sloboda izražavanja je obezbijedena, a pravni okvir za medije u velikoj je mjeri usklađen sa međunarodnim standardima. Tokom izbora, elektronski mediji dužni su da poštuju principe uravnoteženosti, ravnopravnog pristupa, pravičnosti i nepristrasnosti. Međutim, Regulatorna agencija za komunikacije (RAK), koja je nadležna za rješavanje prigovora koji se odnose na medije, nema jasne rokove i procedure za postupanje po prigovorima povezanim sa izborima. Iako pojedini mediji organizuju debate tokom izborne kampanje, delegaciji je prijavljeno da određeni broj političkih stranaka u njima ne učestvuje, što ograničava mogućnost birača da donesu informisan izbor.

Mediji se suočavaju sa određenim strukturnim ograničenjima, uključujući relativno malo medijsko tržište u BiH i konkurenciju medija iz susjednih zemalja sa zajedničkim jezikom. Među privatnim medijima postoji snažno oslanjanje na oglašavanje državnih preduzeća, što može uticati na izvještavanje. Postoje tri javna radiodifuzna servisa, od kojih je jedan na državnom nivou (Radio-televizija Bosne i Hercegovine ili BHRT) i po jedan u svakom od dva entiteta. Međutim, BHRT se posljednjih godina našao pod ozbiljnim finansijskim pritiskom, a u nedavnom izvještaju visoki predstavnik je čak naveo da finansijski problemi sa kojima se BHRT suočava pokazuju da „institucije stvorene na državnom nivou ne mogu finansijski opstati pod stalnim napadom entiteta.”²²

U BiH, kao i drugdje, sve je izraženiji pomak ka onlajn kampanji i onlajn izvorima informisanja, ali istovremeno postoji nedostatak regulacije onlajn okruženja, a onlajn mediji su vodeći izvor dezinformacija i govora mržnje.²³ Izborni zakon BiH sadrži samo nejasne odredbe koje se odnose na vođenje kampanje onlajn. Onlajn mediji koji izvještavaju o izbornoj kampanji dužni su da obezbijede javne i transparentne informacije o svom vlasništvu, kao i da poštuju principe uravnoteženosti, jednakog pristupa, pravičnosti i nepristrasnosti. Međutim, nije jasno kako se to prati ili sprovodi. Iako su stranke obavezne da izvještavaju o troškovima za onlajn oglašavanje, prema izvještajima oko 60% onlajn portala nema transparentne informacije o vlasništvu, čime se negiraju transparentnost i odgovornost.²⁴

Civilno društvo i građansko posmatranje izbora

Izborni zakon BiH predviđa posmatranje izbora od strane građanskih i međunarodnih posmatrača, kao i posmatranje od strane političkih učesnika, a 2022. godine zabilježeno je značajno angažovanje takvih posmatrača. Sagovornici iz civilnog društva izvijestili su o nizu izazova u svom radu. Oni uključuju djelovanje u krhkom i polarizovanom okruženju, slab institucionalni odgovor na nalaze i preporuke civilnog društva, kao i složene procedure akreditacije građanskih posmatrača. Civilno društvo takođe izvještava da ima poteškoće u pristupu informacijama od javnog interesa.

Širok spektar građanskih organizacija, kao i organizacija za građansko posmatranje izbora, posebno koalicija civilnog društva „Pod lupom“, daje značajan doprinos jačanju demokratije i demokratskih institucija u BiH, uključujući rad na izbornom integritetu, transparentnosti i odgovornosti, integritetu medija i informacija, građanskom angažmanu, ljudskim pravima, učešću žena i mladih, kao i demokratskom aktivizmu na nivou lokalnih zajednica. Za izbore 2026. godine, delegacija PEAM-a obaviještena je da civilno društvo planira sprovesti značajno posmatranje predizborne faze i faze na dan izbora, pri čemu samo koalicija „Pod lupom“ namjerava angažovati posmatrače za predizborni period i dan izbora, kao i sprovesti verifikaciju procesa i rezultata radi transparentnosti (PRVT), poznatu i kao paralelno prebrojavanje glasova (PVT) ili brzo brojanje.

---

²¹<https://safejournalists.net/bh-journalists-a-total-of-35-attacks-on-journalists-and-media-outlets-registered-in-bi-h-in-2025-political-pressures-intensifying/> i [Reporteri bez granica](#)

²² [Izvještaj](#) Kancelarije visokog predstavnika iz aprila 2026. godine.

²³ [Izvještaj](#) Evropske unije i Savjeta Evrope, [Prema koregulaciji štetnih onlajn sadržaja u Bosni i Hercegovini](#) (2024).

²⁴ Vidi [izvještaj](#) UNESCO-a i Vijeća za štampu i onlajn medije u Bosni i Hercegovini (2025).

Učešće nedovoljno zastupljenih glasova

Učešće „Ostalih“ i nacionalnih manjina

Kao što je navedeno u prethodnom dijelu o pravu kandidovanja, građani koji se ne izjašnjavaju kao Bošnjaci, Hrvati ili Srbi, uključujući pripadnike nacionalnih manjina, suočavaju se sa ustavnim i izbornim ograničenjima koja ograničavaju pristup određenim ključnim funkcijama i predstavničkim tijelima. Ova ograničenja ostaju jedno od centralnih neriješenih pitanja u izbornom okviru BiH i bila su predmet ponovljenih presuda Evropskog suda za ljudska prava.

Učešće žena

Uprkos zakonskoj obavezi da manje zastupljeni pol čini najmanje 40% svake kandidatske liste, kao i pravilima o rasporedu kandidata na tim listama, žene su i dalje nedovoljno zastupljene u političkom životu. Kvota se nije pretočila u uporediv broj izabраниh žena, djelimično zbog nedovoljne političke volje unutar stranaka da pozicioniraju, promovišu i podrže kandidatkinje izvan minimalnih zakonskih zahtjeva, a djelimično zbog sistema preferencijalnog glasanja, koji je išao u korist muškarcima. Globalni indeks rodnog jaza za 2025. godinu pokazuje da se stanje postepeno poboljšava: BiH je 2023. godine bila rangirana na 86. mjestu, 2024. godine na 78. mjestu, a 2025. godine na 73. mjestu. Međutim, u pogledu političke zastupljenosti, žene su 2025. godine činile samo 19% članova Predstavničkog doma, 28% članova Predstavničkog doma Federacije i 25% članova Narodne skupštine RS. Istraživanje o barijerama političkom učešću žena u BiH utvrdilo je da stranke koje su rodnu ravnopravnost imale kao jedno od osnovnih načela često nisu imale resurse za uključivanje žena u politiku, što ukazuje na to da veće dominantne političke stranke nisu dale prioritet učešću žena.²⁵

Tokom izborne kampanje, Izborni zakon BiH zahtijeva od političkih stranaka i koalicija da obezbijede ravnopravnu promociju kandidata oba pola u medijskim nastupima, na javnim skupovima i u drugim oblicima izborne kampanje, kako bi se osigurala jednakost kandidata oba pola. Međutim, međunarodni posmatrači su 2022. godine izvijestili da su kandidatkinje rijetko imale vodeću ulogu na predizbornim skupovima, da su narativi kampanje često pozivali na rodne stereotipe, te da su kandidatkinje često bile mete uvreda i ismijavanja na internetu, dok su neke žene bile mete seksualizovanih napada i uznemiravanja onlajn.²⁶ Sagovornici PEAM-a obavijestili su delegaciju da generalno nisu optimistični da će izbori 2026. godine donijeti bilo kakvo značajnije povećanje zastupljenosti žena u izabranim institucijama.

Učešće osoba sa invaliditetom

Bosna i Hercegovina je potpisnica Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom (CRPD). Međutim, pravo glasa u BiH uskraćeno je osobama kojima je sudskom odlukom oduzeta poslovna sposobnost, uključujući i po osnovu intelektualnog i psihosocijalnog invaliditeta, što nije u skladu sa CRPD-om.

Izborni zakon BiH predviđa da OIK, prilikom određivanja lokacija za biračka mjesta, treba da uzmu u obzir pristupačnost za osobe sa invaliditetom. Međutim, to nije obaveza, a na prethodnim izborima posmatrači su zabilježili zabrinutosti u vezi sa nedostatkom samostalne pristupačnosti biračkim mjestima, pri čemu najmanje polovina biračkih mjesta nije omogućavala samostalan pristup. CIK je obavijestio delegaciju da ne očekuje nikakvu promjenu za 2026. godinu, jer će se uglavnom ponovo koristiti prethodna biračka mjesta.

Na zahtjev, biračima koji su slijepi, nepismeni ili osobama sa invaliditetom može pomoći pri glasanju drugi birač po njihovom izboru. Izborni zakon BiH propisuje da se, u slučaju da je biračko mjesto opremljeno izbornim tehnologijama koje omogućavaju osobi sa invaliditetom da samostalno glasa, pomoć druge osobe isključuje radi zaštite tajnosti glasanja. Međutim, delegacija razumije da takva

²⁵ [Istraživanje UNDP-a o barijerama političkom učešću žena u Bosni i Hercegovini](#) (2019)

²⁶ ODIHR-ov [Finalni izvještaj](#) o Opštim izborima 2022. godine.

asistivna sredstva neće biti dostupna za ove izbore, što znači da će birači kojima je takva pomoć potrebna i dalje zavisiti od glasanja uz pomoć druge osobe, umjesto da mogu glasati samostalno.

Detaljne preporuke

1. Sve državne institucije treba da pruže podršku CIK-u u implementaciji nove izborne tehnologije, prepoznajući da ove tehnologije imaju podršku građana širom BiH.
2. Nadležne državne institucije treba hitno da odobre operativne i kadrovske potrebe CIK-a, posebno u oblastima IT-a, sajber bezbjednosti, edukacije birača i rješavanja izbornih sporova.
3. CIK treba da redovno informiše političke stranke i civilno društvo (uključujući građanske posmatrače) o implementaciji tehnologije na dan izbora i da odgovara na pitanja u vezi s tom tehnologijom.
4. CIK treba da usvoji konačni izgled glasačkog listića u konsultacijama sa političkim strankama i građanskim organizacijama, tako da se uravnoteže zahtjevi nove tehnologije sa jednostavnošću korištenja za birače.
5. CIK treba da se obaveže da će izvještaj o reviziji nove tehnologije na dan izbora, uz odgovarajuće redigovanje radi zaštite bezbjednosti, podijeliti sa svim političkim strankama, organizacijama civilnog društva i medijima.
6. U mjeri u kojoj je to izvodljivo u raspoloživom vremenu, CIK treba da sprovede testiranje svih tehnologija koje će se koristiti na dan izbora na nivou cijele zemlje, od početka do kraja, kako bi se identifikovali potencijalni izazovi i osiguralo da funkcionišu kako je predviđeno na dan izbora.
7. CIK treba da obezbijedi jasne planove za nepredviđene situacije i detaljna uputstva za biračke odbore za postupanje u slučajevima kada tehnologija zakaže na biračkom mjestu, kako bi se osiguralo da građani ne izgube neopravdano pravo glasa.
8. CIK treba da za svako biračko mjesto objavi broj birača verifikovanih biometrijski i putem ručnih procedura.
9. U skladu sa principima otvorenih izbornih podataka,²⁷ CIK ne treba samo da objavljuje zbirne rezultate i rezultate po biračkim mjestima onlajn, već i rezultate za sva biračka mjesta i sve izborne utrke u mašinski čitljivoj datoteci.
10. U skladu sa priznanjem specijalnih izvjestilaca Ujedinjenih nacija da su izborni posmatrači branioци ljudskih prava,²⁸ CIK treba da pojednostavi i smanji zahtjeve za akreditaciju građanskih posmatrača kako bi se uklonila nepotrebna opterećenja.
11. CIK treba da dokumentuje promjene u procesu glasanja, uključujući način na koji su konfigurisani biometrijski uređaji i optički skeneri, onlajn i oflajn prirodu identifikacije birača i provjere otisaka prstiju, potvrdu da se slike glasačkih listića čuvaju na pametnim karticama, kao i način na koji se pametne kartice štite, revidiraju, čuvaju i uništavaju. Dokumentacija treba da uključi objašnjenja mjera za ublažavanje rizika u slučajevima kada provjera otiska prsta ne uspije, kada dođe do gubitka pristupa internetu i kada postoji neslaganje između automatskog i ručnog brojanja.
12. Politički učesnici treba da se uključe u edukaciju svojih pristalica o novoj izornoj tehnologiji i da izbjegavaju širenje neprovjerenih tvrdnji koje bi mogle narušiti povjerenje javnosti u proces.
13. Politički učesnici treba blagovremeno da dostave liste članova biračkih odbora i da poštuju zakonski zahtjev da samo jedan član iz istog političkog subjekta može biti u sastavu određenog biračkog odbora.

---

²⁷ <https://openelectiondata.net/>

²⁸ <https://srdefenders.org/information/the-situation-of-election-observers-as-human-rights-defenders/>

14. Politički učesnici treba javno da se obavežu da će svoje izborne kampanje voditi u skladu sa Izbornim zakonom BiH, obezbjeđujući pri tom da ne bude govora mržnje, zapaljive retorike, zloupotrebe administrativnih resursa ili drugih nepravilnosti.
15. U konsultacijama sa CIK-om, širok spektar građanskih organizacija treba da se uključi u edukaciju birača o novoj izornoj tehnologiji, ciljajući različite zajednice i grupe birača.
16. Građanski posmatrači treba da koriste sistematske metodologije usmjerene na trendove za praćenje korištenja novih tehnologija na dan izbora, ali da ostanu oprezni i da pažljivo prate cjelokupan proces.
17. Građanski posmatrači treba da primjenjuju sistematske metodologije za praćenje predizbornih procesa, procesa na dan izbora i postizbornih procesa, uključujući korištenje nove tehnologije, sa fokusom na identifikovanje trendova.
18. Mediji treba da pripreme brze, kredibilne, lako razumljive i tačne informacije kao odgovor na obmanjujuće narative ili zabrinutosti javnosti u vezi sa uvođenjem novih tehnologija na dan izbora.

Izjava je dostupna i u BHS verziji. Engleska verzija je zvanična verzija dokumenta.

[NDI](#) je neprofitna, nestranačka i nevladina organizacija koja djeluje u partnerstvu širom svijeta sa ciljem jačanja i zaštite demokratskih institucija, procesa, normi i vrijednosti radi obezbjeđivanja boljeg kvaliteta života za sve. Vizija NDI-a je svijet u kojem prevladavaju demokratija i sloboda, uz dostojanstvo za sve. NDI je posmatrao približno 200 izbora u svim regionima svijeta. Institut sprovodi programe u Bosni i Hercegovini od 1996. godine, nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma.